

Kysely nuorisoseuroissa toimiville ohjaajille

Sivistysliitto Kansalaisfoorumi, Kalevan Nuorten Liitto ja Suomen Nuorisoseurojen Liitto tekivät nuorisoseuroissa toimiville ohjaajille webropol-kyselyn syyskuussa 2009. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää nuorisoseuroissa toimivien ohjaajien tuki-, apu-, ja koulutustarpeita kartoittamalla niiden nykytilaa ja tulevaisuutta. Vastausten avulla kehitetään piiri- ja liittotason tarjoamaa ohjaajahuoltoa ja koulutustoimintaa sekä pohditaan ohjaajatoiminnan tulevaisuutta. Kysely lähetettiin sähköpostitse liittojen sähköisten tiedotteiden, Opintokeskus Kansalaisfoorumin työntekijöiden ja Nuorisoseurojen piiritason työntekijöiden kautta mahdollisimman laajalle vastaanottajajoukolle. Lisäksi vastaanottajia pyydettiin välittämään viestiä tuntemilleen ohjaajille. Kyselyyn vastasi 158 ohjaajaa.

Aktiivisimmin kyselyyn vastasivat 17-25-vuotiaat (24,2%) ja 31-40-vuotiaat (23,6%). Kaikista kyselyn ikäryhmistä tuli vastauksia. Naisia vastaajista oli 86,7%. Maakunnallisesti vastauksista tuli Uudeltamaalta 18,1%, Etelä-Karjalasta 10,6%, Satakunnasta 10%, Keski-Suomesta 10%, Etelä-Pohjanmaalta 8,8%, Pohjois-Pohjanmaalta 8,1%, Etelä-Hämeestä 6,9%, Hämeestä 5%, Pohjois-Karjalasta 5%, Pohjois-Savosta 4,4%, Lapista 3,8%, Varsinais-Suomesta 3,1%, Ylä-Savosta 2,5% Kainuusta 0,6%, Kymenlaaksosta 0,6% ja Keski-Pohjanmaalta 0%.

Seuraavassa on yhteenveto kyselyn tuloksista, vastausten perusteella laaditut johtopäätökset sekä toimenpide-esitykset. Toimenpide-esitykset ovat laatineet työryhmänä Aaro Harju, Jukka Heinämäki, Jussi Hynninen, Hilikka Toivonen-Alastalo, Fanny Vilmilä ja Elina Weckström. Johtopäätökset ovat *kursivoituna* tekstin lomassa ja toimenpide-ehdotukset kyselyn lopussa.

Taustatietoa ohjaamisesta

Vastaajista 38,2% on toiminut ohjaajana yli 10 vuotta. Seuraavaksi eniten vastaajissa on 1-3 vuotta ohjanneita (28,7%) ja 4-6 vuotta ohjanneita (21%). 7-10 vuotta ohjanneita on 12,1% vastaajista.

Tästä voidaan päätellä, että nuorisoseuroissa ohjaaminen on hyvin pitkäjänteistä työtä ja että uutta ohjaajasukupolvea on kasvamassa. Yli kymmenen vuotta ohjanneita ja ohjaamisen alkutaipaleella olevia on paljon. Tässä on järjestön kaikille tasoille haaste. Lopettamisprosentti on vastauksista päätellen suuri. Ohjaustoiminnan jatkuvuuden ja ohjaajana kehittymisen kannalta olisi tärkeää, että ohjaajat sitoutuisivat ja että heillä olisi mahdollisuus sitoutua ohjaustoimintaan pitkäksi aikaa. On siis tärkeää miettiä keinoja pitää aloittelevat ohjaajat mukana järjestön toiminnassa järjestämällä ohjaajakoulutuksia, kannustamalla heitä kouluttautumaan, tukemalla heidän henkistä jaksamistaan ja auttaa uuden nuorisoseuran löytymisessä opiskelupaikkakunnan tms. vaihtuessa sekä luomalla pitkäkestoisia työpaikkoja ammattilaisille.

55,8% vastaajista ilmoittaa ohjattaviensa ikäjakaumaksi 7-12 vuotta ja 41,7% ilmoittaa 13-16 vuotta. Seuraavaksi eniten on 3-6-vuotiaiden ohjaajia (37,2%), 29-50-vuotiaiden ohjaajia (36,5%), 17-28-vuotiaiden ohjaajia (30,8%), yli 50-vuotiaiden ohjaajia (29,5%) sekä alle 3-vuotiaiden ohjaajia (13,5%).

Järjestön keskeisimmät ikäryhmät ovat siis hyvin edustettuina. Vastausprosentit kertovat, että yhdellä ohjaajalla on ohjattavanaan ryhmiä eri ikäryhmistä ja että samalla ohjaajalla on kappalemääräisesti monia ryhmiä. Perhejärjestön näkökulmasta on tärkeää, että harrastustoimintaa on kaiken ikäisille.

Ohjattavaa harrastusala kysyttäessä yleisimmiksi nousevat kansantanssi (50%), teatteri (21,5%) ja muu tanssi (19%), joka on pääasiassa paritanssia. Seuraavaksi yleisimmiksi nousevat liikunta, Tempoa Tenaviin musiikkiliikunta ja leiritoiminta. Vastausvaihtoehdossa muu harrastusala yleisimmiksi nousevat erilaiset pienten lasten kerhot tai aikuinen-lapsi-kerhot.

Vastausten perusteella on syytä päätellä, että nuorisoseuroissa tapahtuva harrastustoiminta on hyvin monipuolista. Vastausten määrän ollessa melko pieni jäsenistön määrään nähden ei järin suuria johtopäätöksiä ohjattavien harrastusalojen todellisesta jakautumisesta voi tehdä. Liittojen sähköiset teatteri- ja tanssitiedotteet luultavasti tavoittivat suhteessa suuremman joukon nuorisoseuroissa toimivista teatteri- ja tanssiohjaajia kuin muiden harrastusalojen ohjaajia. Onkin tärkeää kehittää oma tiedottamiskeino, jolla tavoitetaan tasapuolisesti kaikkien harrastusalojen ohjaajat.

Vastaajista 90% on osallistunut ohjaajana paikallisiin tapahtumiin. Maakunnallisiin tapahtumiin on osallistunut 53,6% ohjaajista. Valtakunnallisista tapahtumista kansantanssitapahtumat ovat saavuttaneet suurimman joukon ohjaajia. Lasten Kalenoihin tai Pispalan Sottiisiin on osallistunut ohjaajana 39,3% vastaajista. Ulkomaisiin tapahtumiin on osallistunut 28,6% ja Kalevan Nuorten leiriin 12,9%. Muihin valtakunnallisiin tapahtumiin osallistumisprosentiksi jää alle 8.

Koulutukset

Järjestön kansantanssin ohjaajakoulutukset ovat olleet yleisimpiä koulutuksia, joihin ohjaajat ovat osallistuneet. Myös muualta kuin järjestön tarjoamista koulutuksista ohjaajat ovat saaneet tietoja ja taitoja ohjaamisensa tueksi. *Järjestö tarjoaa järjestelmällisiä koulutusohjelmia yleiseen kerhon ohjaamiseen (Knoppi), kansantanssiin, teatteriin sekä Tempoa Tenaviin- ja Tanssitalotoimintaan.* Opintokeskuksen Avaintoimijaopinnotkin nousevat käydyistä koulutuksista esiin. Näin ollen myös järjestöllinen kouluttautuminen on kiinnostanut ohjaajia.

Koulutuksista vastaajat kaipaavat ohjaamisensa tueksi virikekursseja omaan harrastusalaansa liittyen (erityisesti pienet lapset ja leikit) sekä tukea ryhmän ohjaamiseen. Myös Tempoa Tenaviin ohjaajakoulutusta ja kansantanssin ohjaajakoulutuksen jatko-opintoja pidetään tärkeinä. Järjestöllisistä koulutuksista tapahtuman järjestämiseen ja hankkeiden käynnistämiseen liittyvä koulutus koetaan mielenkiintoiseksi.

Ohjaaminen on henkisesti raskasta työtä. Vertaistukea muiden ohjaajien kanssa pitää vastaajista yli puolet tärkeänä. *Onkin pohdittava luontevia tilaisuuksia ohjaajien vuorovaikutuksen ja ajatustenvaihdon mahdollistamiseksi.* Myös *materiaalitukea* kaivataan esimerkiksi tanssi- ja leikkiohjeiden, tanssi- ja teatteriohjelmistojen ja musiikkien muodossa. Yksittäisistä ehdotuksista mielenkiintoinen oli ajatus keskusseuralla toimivasta lainaamosta, josta paikallisseurat voisivat lainata erilaisia ohjaustoiminnassa tarvittavia materiaaleja ja välineitä.

Harrastusalaakohtaiset täydennyskoulutukset, joita on toteutettu järjestelmällisesti Tempoa Tenaviin- ja Tanssitalotoiminnassa, ovat olleet haluttuja näiden harrastusalojen ohjaajien joukossa. Täydennyskoulutuksessa lisätään tiedollista ja taidollista osaamista, ollaan vuorovaikutuksessa muiden saman harrastusalan ohjaajien kanssa, jaetaan yhdessä ohjaustoiminnan ilot ja vaikeissa tilanteissa tuetaan, kannustetaan ja innostetaan. Täydennyskoulutusta voidaan järjestää myös yleisiin ohjaustaitoihin liittyen. Tällöin koulutukseen voi osallistua ohjaajia harrastusalasta riippumatta. Koulutukset motivoivat aina ohjaajaa. Hyvä ohjaaja ymmärtää, ettei kukaan voi olla koskaan valmis ohjaaja vaan itsensä jatkuva kehittäminen on tärkeää.

Valtaosa ohjaajista kokee saavansa riittävästi tukea ohjaajana. Kuitenkin neljäsosa kokee, ettei saa tukea ohjaajana riittävästi. *Tämän neljäsosan tavoittaminen olisi hyvin tärkeää.* Yli puolet ohjaajista kokee, että omaan harrastusalaan liittyvää koulutusta on riittävästi tarjolla. Kolmasosa kokee, että koulutusta on tarjolla liian vähän. *Ilmiselvästi joko järjestön tarjoamaa koulutustarjontaa on lisättävä tai muiden järjestöjen järjestämistä koulutuksista on tiedotettava aktiivisemmin ohjaajille. Kysyntä ja tarjonta eivät jossain kohtaa, koska myös useita liittojen ja keskusseurojen koulutuksia joudutaan vuosittain perumaan. Ongelmana voidaan pitää puutteellista tiedotusta, joka on moniportaaisessa organisaatiossa hankalaa.*

Yleisesti ottaen koulutusten koetaan olevan helposti saavutettavissa. Merkittävä joukko on kuitenkin sitä mieltä, että koulutukset eivät ole helposti saavutettavissa. Koulutusten saavutettavuutta parantavina tekijöinä pidetään *tiedotuksen parantamista ja koulutusten sijaintia* eli koulutukset tulisi järjestää lähellä toimijoita.

Tiedotus

Ohjaajat saavat tasaisesti tietoa kaikilta järjestön kolmelta tasolta ohjaajille suunnatuista tapahtumista, tilaisuuksista tai koulutuksista. Kysymysvaihtoehdoista puuttui kokonaan vaihtoehto, että vastaaja ei saa tietoa mistään. Näin ollen ei ole tietoa ohjaajajoukosta, jota tieto ei tavoita ollenkaan. Ohjaajien toiveena on, että tieto tulisi oman nuorisoseuran tai piirijärjestön kautta. Myös liiton kautta tulevalle tiedolle on kysyntää. Yleisimmin tieto tapahtumista, tilaisuuksista tai koulutuksista saadaan sähköpostitse ja liittojen sähköisten tiedotteiden kautta. Sähköposti on myös yleisimmin toivottu tiedotuskanava. Myös ohjaajille suunnattua lehteä ja paperisia tiedotteita kaivataan.

Piiritason on kannettava vastuunsa ohjaajien tiedottamisessa sekä oman alueen että valtakunnallisten tapahtumien, koulutusten ja muiden tilaisuuksien osalta. Yhteiset tapahtumat ja koulutukset luovat tärkeää yhteenkuuluvuudentunnetta ja tarjoavat luontevia kohtaamisia toisten ohjaajien kanssa. Saavutettavuuden suurin ongelma oli tiedon saanti. Näin ollen voidaan päätellä, että suoraan ohjaajille suunnattua tiedottamista on lisättävä. Tiedottaminen toimii välillisesti ohjaajahuollon välineenä, joten tiedottamisen merkitystä ei voi väheksyä.

Korvaukset

Yli puolet ohjaajista saa ohjaustyöstään palkkaa. Myös hyvä mieli on korvauksena yli puolelle vastaajista. *Ilahduttavaa on, että edes kolmasosalla ohjaajista on mahdollisuus osallistua ohjaajakoulutuksiin nuorisoseuran kustantamana. Koulutusten kustantaminen on tärkeä kannustin ja sitouttaja kaikille ohjaajille. Kouluttamisesta hyötyvät sekä ohjaaja että nuorisoseura. Harva haluaa kouluttautua omakustanteisesti tehdäkseen joko vapaaehtoistyötä tai ohjaustyötä pienellä palkalla. Ammattiopettajalle taas opettaminen on työtä, joten hänkin on ansainnut itselleen täydennyskoulutusta oman osaamisensa tueksi.*

Valtaosa ohjaajista on tyytyväisiä saamaansa korvaukseen. Viidesosa ei ole ja heidän toiveensa sopivasta korvauksesta vaihtelee suuresti. Vaatimattomimmissa toiveissa ohjaajalla on saada omat kulunsa pois ja vaativin toive on saada 30 euron tuntipalkkaa.

Nuorisoseuroissa toimivien ohjaajien koulutustausta on hyvin erilainen kuten myös nuorisoseurojen toimintaperiaatteet ohjaajakorvauksissa. Näihin taustoihin peilaten on hyvin luonnollista, että korvaukset vaihtelevat sekä harrastusaloittain että ohjaajittain suuresti. Hyvä ohjaaja on seuralle tärkeä voimavara, joten olisi suotavaa, että jokainen ohjaaja saisi ohjaustyöstään kunnollisen korvauksen kouluttautumisen, matkakulujen tai palkan muodossa hyvää mieltä unohtamatta.

Ohjaaminen

Ohjaustoiminta on aloitettu yleisimmin kiinnostuksesta oman harrastustoiminnan jatkamiseen uudessa muodossa, oman harrastusalan kehittämiseen ja kasvatukselliseen toimintaan. Keskeisellä sijalla on myös ollut, että omasta nuorisoseurasta on pyydetty ohjaajaksi. Ohjaamisessa ehdottomasti motivoivin tekijä on ohjattavat itsessään. Myös itsensä kehittäminen ja omien taiteellisten näkemysten toteuttaminen ovat motivoivia. *Ohjaajille on siis tärkeää päästä siirtämään omia oppejaan uusille sukupolville ja tarjota lapsille, nuorille ja aikuisille samanlaisia kokemuksia kuin itse on harrastustoiminnassa saanut kokea.*

Vastaajat kokevat onnistuneensa ohjaajina, koska saavat ryhmäläisensä innostumaan ohjattavasta asiasta. Ohjaajat kokevat onnistumista hallitsemalla ohjattavan asian ja ohjattavan ryhmän hyvin. *Omat onnistumisen kokemukset ovat ohjaajille kuten myös yleensä ihmisille tärkeitä. Myös ulkopuolisen positiivisen palautteen saaminen auttaa jaksamaan. Lasten ohjaamisessa palautteen saa heti lasten suorasukaisuuden ansiosta. Ohjattavan asian hallitsemisessa auttaa jatkuva omien tietojen ja taitojen päivittäminen erilaisten koulutusten ja kurssien avulla.*

Vaikealta ohjaamisessa on tuntunut oman ajan riittävyys, vanhempien saaminen mukaan toimintaan ja ryhmäläisten sitouttaminen ryhmän tai nuorisoseuran toimintaan. *Näissä asioissa ohjaajat tarvitsevat apua. Vastuu ei ole yksin ohjaajalla vaan haaste on heitettävä koko nuorisoseuralle.*

Ohjaustyössä auttaa jaksamaan ylivoimaisesti eniten ohjattavilta saatu palaute. Alle puolet ohjaajista kokee, että oman seuran antama tuki ja kannustus auttaa jaksamaan ohjaustyössä. *Näin ollen voidaan päätellä, että nuorisoseurojen kyvyissä tukea ohjaajiaan on puutteita.* Neljä viidestä

ohjaajasta kuitenkin kokee saavansa ohjaajana riittävästi tukea ja viidesosa ei koe saavansa. Suurimpana ongelmana tuen puutteelle pidetään ohjaustyön yksinäisyyttä.

Näillä keinoilla vastaajat haluavat kehittyä entistä paremmiksi ohjaajiksi:
käymällä koulutuksissa
saamalla lisää ohjauskokemusta
seuraamalla muita ohjaajia ja vaihtamalla ajatuksia heidän kanssaan
kehittämällä itseään ja omia pedagogisia taitojaan

Tällaisia tavoitteita vastaajat asettavat ohjaamiselleen tulevaisuudessa:
innostaminen ja ilon tuottaminen harrastajille
itsensä kehittäminen
omien taitojen kehittäminen ja päivittäminen
ohjaamisen vaatiman ajan ja oman motivaation löytäminen
taiteellisten tavoitteiden saavuttaminen

Toimenpide-ehdotukset:

Koulutukset:

Koulutusten markkinointia on kehitettävä niin, että kaikilla kiinnostuneilla ohjaajilla ja nuorisoseuroilla on tieto tulevista koulutuksista. Ohjaajien kouluttamisen tulisi olla tapa kasvatustietoisessa järjestössä.

Koulutuspolkuja tulisi avata niin, että koulutusten ensimmäisille tasoille saataisi mahdollisimman paljon osallistujia. Tämän voisi huomioida myös perustason koulutusten hinnoissa. Tutut kouluttajat ja koulutuksen läheisyys helpottavat koulutukseen lähtemistä. Koulutukseen lähtemisen kynnyks tulisi pitää mahdollisimman matalana. Maakunnissa tulisi olla ohjaajakoulutuksesta vastaavat yhdyshenkilöt, jotka vastaavat alueittain ohjaajakoulutusten järjestämisestä yhteistyössä opintokeskuksen työntekijöiden kanssa. Tiedottamisessa, koulutusten kehittämisessä ja koulutusten päällekkäisyyksien karsimisessa apuna olisivat liiton ohjaajakoulutuksista vastaavat työntekijät.

Etenkin yksipäiväisiä virikekursseja tulisi järjestää lähellä toimijoita ja toimijoiden aloitteesta. Kansantanssin ja teatterin ohjaajakoulutukset ovat järjestelmällisesti eteneviä koulutuskokonaisuuksia. Myös muiden harrastusalojen ja muun kerhotoiminnan ohjaajat tarvitsevat teemakoulutuksia, virikekursseja ja lisäkoulutusta.

Tiedotus:

Tiedottamisen parantamisen tärkeys on ymmärrettävä kaikilla järjestön tasoilla. Moni hyvin suunniteltu asia jää toteutumatta, koska potentiaalista kohderyhmää ei yksinkertaisesti tavoiteta. Ohjaajille tarkoitettu posti on saatava suoraan ohjaajille ilman välikäsiä. Liitot, keskusseurat ja opintokeskus ovat keskeisessä roolissa alueellisista ja valtakunnallisista koulutuksista

tiedottamisessa. Tiedon pitäisi tavoittaa tasapuolisesti kaikkien harrastusalojen ohjaajat.

Korvaukset:

Jokainen ohjaaja on ansainnut ohjaustyöstään korvauksen vähintään kulukorvauksen muodossa. Koulutusten kustantaminen on sekä nuorisoseuran että ohjaajan etu. Koulutettu ja koulutuksissa käyvä ohjaaja jaksaa työssään paremmin, hän saa ohjaustyöhönsä uusia virikkeitä ja pystyy jakamaan ohjaamiseen liittyviä asioita toisten ohjaajien kanssa. Nuorisoseuran ohjaaja on myös oman seuransa käyntikortti koulutuksissa ja tapahtumissa. On hienoa kertoa olevansa ohjaajistaan huolehtivasta nuorisoseurasta.

Nykypäivänä myös palkkioiden maksaminen on tavallista. Ammattiopettajat ovat työsuhteessa nuorisoseuraan ja näin ollen oikeutettuja saamaan palkkaa. Heidän hyvästä työsuhteestaan huolehtiminen edesauttaa seuran harrastustoiminnan kehittämistä ja opettajan sitoutumista työhönsä. Myös muille ohjaajille voidaan maksaa palkkaa. Ohjaaminen sitoo ohjaajan vähintään vuodeksi kerrallaan tärkeään ja vastuulliseen kasvatustyöhön, joka vaatii jatkuvaa suunnittelua ja harjoituksissa tai kerhossa läsnäoloa.

Ohjaaminen:

Nuorisoseuroissa on pilottina toiminut muutama vuosi sitten SKOTT-hanke, jossa ohjaamisen kehittäminen ja ohjaajahuolto olivat keskeisellä sijalla. Tämä malli on tärkeää saada uudelleen työstettäväksi ja käyttöön valtakunnallisesti.

Tavoitteellisesti toimivien harrastusryhmien toimenkuva tulisi avata niin, että ohjaajan kokonaisvaltaista vastuuta ryhmästä saataisiin pilkottua useammalle vastuunkantajalle. Liitoissa tulee tehdä "rautalankamalli", jossa avataan käytännön esimerkkien avulla ohjaajan, ryhmänjohtajan/assarin ja huoltajien roolia. Mallia voi ottaa urheiluseuroista, joissa joukkueiden toiminta on hyvin jäsentynyttä vanhempien erilaisten roolien kautta.

Isommissa nuorisoseuroissa tulisi nimetä ohjaajavastaava huolehtimaan ohjaajien keskinäisestä tiedonkulusta ja tiedottamaan mm. vanhempia seuran toiminnasta. Pienemmissä seuroissa johtokunnasta voidaan nimetä ohjaajavastaava työskentelemään ohjaajan oikeana kätenä.

Vapaamuotoiset ja koulutukselliset ohjaajatapaamiset auttavat ohjaajia verkostoitumaan lähinuorisoseurojen ohjaajien tai saman harrastusalan ohjaajien kanssa. Hauskat, innostavat ja asiansa osaavat vetäjät ovat merkityksellisiä voimanlähteitä ohjaajille ohjaajatapaamisissa.